

NEJVYŠŠÍ SOUD
ČESKÉ REPUBLIKY

32 Odo 765/2004-103

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK

JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší soud České republiky rozhodl v senátě složeném z předsedkyně JUDr. Kateřiny Hornochové a soudců JUDr. Zdeňka Dese a JUDr. Miroslava Galluse ve věci žalobkyň a) **Průmstav, a. s.**, se sídlem v Praze 4, Štětškova č. 18, IČ 251055825 a b) **ZIP, o. p. s.**, se sídlem v Plzni, Tomanova č. 3, IČ 26324105, zastoupených JUDr. Miloslavou Wipplingerovou, advokátkou se sídlem v Plzni, Pražská č. 45, proti žalované **České republice - Okresnímu soudu v Tachově**, zastoupené JUDr. Petrem Hrůzou, advokátem se sídlem v Tachově, Náměstí Republiky č. 58, o určení osoby povinné k úhradě nákladů archeologického výzkumu, vedené u Okresního soudu Plzeň - město pod sp. zn. 13 C 91/2003, o dovolání žalobkyň proti rozsudku Krajského soudu v Plzni ze dne 17. března 2004 č. j. 12 Co 667/2003 - 76, takto:

Rozsudek Krajského soudu v Plzni ze dne 17. března 2004 č. j. 12 Co 667/2003 - 76 a rozsudek Okresního soudu Plzeň-město ze dne 23. září 2003 č. j. 13 C 91/2003 - 32 **se zrušují** a věc **se vrací** Okresnímu soudu Plzeň - město k dalšímu řízení.

O d ů v o d n ě n í :

Okresní soud Plzeň - město rozsudkem ze dne 23. září 2003 č. j. 19 C 91/2003 - 32 zamítl žalobu, již se žalobkyně domáhaly určení, že žalovaná je osobou povinnou hradit archeologický výzkum realizovaný b) žalobkyní při realizaci stavby „rekonstrukce a přístavba Okresního soudu v Tachově“ prováděný podle rozhodnutí Okresního úřadu v Tachově - referátu regionálního rozvoje č. j. 1792/02/RRR-K/RP ze dne 1. 8. 2002 ve spojení s rozhodnutím Krajského úřadu Plzeňského kraje - odboru kultury, památkové péče a cestovního ruchu a rozhodl o náhradě nákladů řízení. Soud prvního stupně zjistil, že mezi žalovanou jako objednatelkou a a) žalobkyní jako zhotovitelkou byla uzavřena dne 19. března 2002 smlouva o dílo, jejímž předmětem je zhotovení stavby „přístavba a stavební úpravy

objektu Okresního soudu v Tachově“, přičemž při provádění této stavby vznikla nutnost provedení archeologického průzkumu. Z tohoto důvodu Okresní úřad v Tachově vydal dne 1. 8. 2002 pod č. j. 1792/02/RRR-OK/RP rozhodnutí, kterým investorovi stavby uložil povinnost strpět provedení záchranného archeologického výzkumu za stanovených podmínek a mimo jiné pod bodem 8 stanovil, že náklady na provedení tohoto výzkumu budou hrazeny ve smyslu ustanovení § 22 odst. 2 zákona č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči. Toto rozhodnutí na základě odvolání žalované Krajský úřad Plzeňského kraje rozhodnutím ze dne 12. srpna 2002 č. j. KPC/553/02 potvrdil a změnil je pouze tak, že zrušil výše citovanou podmínku pod bodem 8. Záchranný archeologický průzkum začala realizovat b) žalobkyně bez uzavření smlouvy se žalovanou, a to na základě požadavku Archeologického ústavu Akademie věd České republiky, který dopisem ze dne 28. 5. 2002 sdělil Okresnímu úřadu v Tachově, že sám nemá kapacity na provedení průzkumu a b) žalobkyně je odborně kvalifikovanou oprávněnou organizací k jejímu provedení. Žalobkyně uzavřely dne 20. 5. 2002 smlouvu o provedení a předběžném zainvestování průzkumu a a) žalobkyně se zavázala poskytnout b) žalobkyni do doby zahájení financování příslušnou institucí zálohu do výše 1 600 000 Kč. Podle závěru soudu prvního stupně není žalovaná osobou povinnou hradit archeologický výzkum, neboť povinnost hradit tyto náklady ukládá § 22 odst. 2 zák. č. 20/1987 Sb., ve znění pozdějších předpisů, stavebníkovi, ať je osobou fyzickou či právnickou, při jehož podnikání nutnost záchranného archeologického výzkumu vznikla; žalovaná však není osobou, která podnikatelskou činnost vyvíjí.

K odvolání žalobkyň Krajský soud v Plzni rozsudkem ze dne 17. března 2004 č. j. 12 Co 667/2003 - 76 potvrdil rozsudek soudu prvního stupně a rozhodl o náhradě nákladů odvolacího řízení. Odvolací soud se ztotožnil s gramatickým výkladem soudu prvního stupně ustanovení § 22 odst. 2 věta druhá zákona č. 20/1987 sb., z něhož vyplývá, že povinnost hradit náklady archeologického výzkumu má jen stavebník, ať již je právnickou nebo fyzickou osobou, při jehož podnikání vznikla nutnost záchranného archeologického výzkumu. Podle soudů obou stupňů část zákonné věty „při jejímž podnikání vznikla nutnost záchranného archeologického výzkumu“ se vztahuje k první části věty „je-li stavebníkem právnická nebo fyzická osoba“ ve významu slučovací a souřadném, neboť před slovem „nebo“ není uvedena čárka, druhá část věty se jednoznačně vztahuje k oběma větným členům a z toho důvodu je i druhá část věty uváděna v jednotném čísle a v ženském rodu, ať již je to osoba právnická nebo fyzická. Rovněž i další výkladová pravidla - systematický výklad, popřípadě historický výklad - svědčí výše uvedenému výkladu. Dřívější právní úprava tuto povinnost ukládala také pouze socialistickým organizacím.

Proti rozsudku odvolacího soudu podaly žalobkyně dovolání, neboť se domnívají, že spočívá na nesprávném právním posouzení věci a je tudíž dán dovolací důvod podle § 241a odst. 2 písm. b) o. s. ř. Zásadní právní význam rozhodnutí odvolacího soudu spatřují v chybném výkladu § 22 odst. 2 zák. č. 20/1987 Sb. Gramatický výklad vede nepochybně k závěru, že náklady záchranného archeologického průzkumu hradí právnická osoba vždy, je-li stavebníkem, a fyzická osoba jen tehdy, je-li stavebníkem a nutnost výzkumu vznikla při jejím podnikání. Dovolatelky navrhly zrušení rozsudku odvolacího soudu a vracení věci soudu druhého stupně k dalšímu řízení.

Dovolání proti pravomocnému rozsudku odvolacího soudu bylo podáno ve lhůtě uvedené v § 240 odst. 1 o. s. ř. k tomu legitimovanými subjekty, řádně zastoupenými advokátem (srov. § 241 o. s. ř.), a bylo namístě v první řadě posoudit jeho přípustnost.

Dovolání je přípustné podle ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř. Předpokladem přípustnosti dovolání podle ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř. je závěr dovolacího

soudu, že rozhodnutí odvolacího soudu nebo některá v něm řešená právní otázka mají po právní stránce zásadní význam. Přitom otázku, zda dovoláním napadené rozhodnutí má po právní stránce zásadní význam, řeší dovolací soud jako otázku předběžnou. Teprve kladným závěrem dovolacího soudu se stává dovolání přípustným.

Podle § 237 odst.3 o. s. ř. má rozhodnutí odvolacího soudu po právní stránce zásadní význam zejména tehdy, řeší-li právní otázku, která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena, nebo která je odvolacími soudy nebo dovolacím soudem rozhodována rozdílně, nebo řeší-li právní otázku v rozporu s hmotným právem.

Předpokladem přípustnosti dovolání podle ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř. dále je, že řešená právní otázka měla pro rozhodnutí o věci určující význam, tedy že nešlo jen o takovou otázku, na níž výrok odvolacího soudu nebyl z hlediska právního posouzení založen. Zásadní právní význam pak má rozsudek odvolacího soudu zejména tehdy, jestliže v něm řešená právní otázka má zásadní význam nejen pro rozhodnutí v konkrétní věci, ale z hlediska rozhodovací činnosti soudů vůbec, nebo obsahuje-li řešení právní otázky, které je v rozporu s hmotným právem. Dovolání je přípustné, jde-li o řešení otázek právních, a to jak procesně, tak hmotněprávních; jiné otázky, zejména posouzení správnosti nebo úplnosti skutkových zjištění, přípustnost dovolání nezakládají.

Dovolací soud je podle § 242 odst. 3 o. s. ř. vázán uplatněným dovolacím důvodem /§ 241a odst. 2 písm.b) o. s. ř./, a to i z hlediska jeho obsahové vymezení v dovolání.

Nesprávným právním posouzením je omyl soudu při aplikaci práva na zjištěný skutkový stav. O mylnou aplikaci právních předpisů se jedná, jestliže soud použil jiný právní předpis, než který měl použít, nebo aplikoval sice správný právní předpis, ale nesprávně jej vyložil.

Zásadní právní význam rozhodnutí odvolacího soudu dovolací soud shledává (a potud má dovolání za přípustné) v řešení otázky výkladu ustanovení § 22 odst. 2 věta druhá zákona č. 20/1987 Sb. v souvislosti s úhradou nákladů archeologického výzkumu, tj. zda stavebník právnická osoba hradí tyto náklady vždy nebo pouze v případě, že tyto náklady vznikly při jeho podnikání.

Ustanovení § 22 odst. 2 věta druhá zákona č. 20/1987 Sb. stanoví : Je-li stavebníkem právnická osoba nebo fyzická osoba, při jejímž podnikání vznikla nutnost archeologického výzkumu, hradí náklady záchranného archeologického výzkumu tento stavebník; jinak hradí náklady organizace provádějící archeologický výzkum.

Soudy obou stupňů při výkladu výše uvedené právní normy využily zejména výkladu jazykového. Jazykový výklad je metodou výkladu právních norem, kterou je vždy třeba použít jako první a rozhodující. Při výkladu se vychází ze základních pravidel gramatických, morfologických a syntaktických (mluvnická stavba vět, skloňování, časování, souvislosti mezi větami, větné vazby). Soudy obou stupňů pochybily, pokud na základě tohoto výkladu dovodily, že náklady archeologického výzkumu hradí pouze stavebník - právnická osoba, při jejímž podnikání vznikla nutnost záchranného archeologického výzkumu. Soudy dospěly k závěru, že vložená část věty „při jejímž podnikání“ rozvíjí první část věty „je-li stavebníkem právnická nebo fyzická osoba“ a tudíž se vztahuje k oběma větným členům a proto je i druhá část věty uváděná v jednotném čísle a v ženském rodě, neboť se vztahuje k osobě. Ve výše citovaném ustanovení však v první část věty není uvedeno „je-li stavebníkem právnická nebo fyzická osoba, nýbrž právnická osoba nebo fyzická osoba“ a protože zákonodárce použil jednotné číslo, vložená část věty „při jejímž podnikání“ se nemůže vztahovat k oběma podstatným jménům - podnětům, vztahuje se pouze k podstatnému jménu - podnětu

bezprostředně předcházejícímu, tj. k „fyzické osobě“. Pokud tedy zákonodárce nepoužil v citovaném ustanovení legislativní zkratku osoba, která zahrnuje jak fyzickou tak i právnickou osobu nebo spojení, které nesprávně uvedl v odůvodnění rozhodnutí soud prvního stupně, „právnická nebo fyzická osoba“, vyjádřil tak povinnost hradit náklady záchranného archeologického výzkumu stavebníkovi právnické osobě bez ohledu na to zda podniká či nikoliv a pouze stavebník fyzická osoba hradí tyto náklady tehdy vznikly-li v souvislosti s jeho podnikáním. Závěr odvolacího soudu o tom, že žalovaná není povinna hradit náklady záchranného archeologického výzkumu ve smyslu § 22 odst. 2 zák. č. 20/1987 Sb., neboť je stavebníkem právnickou osobou, která nepodniká, tedy není správný. Dovolání je přípustné a současně i důvodné.

Nejvyšší soud proto podle § 243b odst. 2 věty za středníkem o. s. ř. rozsudek odvolacího soudu zrušil a protože důvody, pro které bylo zrušeno rozhodnutí odvolacího soudu, platí i na rozsudek soudu prvního stupně, zrušil podle § 243b odst. 3 o. s. ř. i rozsudek soudu prvního stupně a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

Právní názor vyslovený v tomto rozsudku je závazný; v novém rozhodnutí o věci rozhodne soud o náhradě nákladů řízení včetně nákladů řízení dovolacího.

Proti tomuto rozsudku není přípustný opravný prostředek.

V Brně dne 29. září 2004

JUDr. Kateřina H o r n o c h o v á , v . r .
předsedkyně senátu

Za správnost vyhotovení: Naděžda Solařová

